

PRED 145 ROKMI SA NARODIL ŽUPAN JÁN RUMANN¹

Peter KOVAL

Ján Rumann patril medzi osobnosti, do ktorých vznikajúci režim Československej republiky (ČSR) vložil maximum svojej dôvery. A bolo to určite správne rozhodnutie. Jeho pôsobenie vo funkcii župana na východe Slovenska, v regiónoch s typickým multietnickým charakterom, sa už odstupom času hodnotí vysoko pozitívne. Rumann vykonával funkciu verejného činiteľa so všetkou vážnosťou a zariadenosťou, čo sa podpísalo aj na jeho zdravotnom stave a jeho pomerne skorej smrti.

Narodil sa 18. októbra 1876 v liptovskej obci Pribylina. Základné vzdelanie získal vo svojom rodisku, kde bol jeho otec Eugen Rumann učiteľom. Stredoškolské štúdiá absolvoval spolu so svojim priateľom Jánom Lajčiakom na gymnáziu v Banskej Bystrici (tu sa pri pravidelných stretnutiach slovenských študentov Rumann stretol s Milanom Hodžom, s ktorým následne udržiaval celoživotné priateľstvo i kontakt) a na Evanjelickom kolegiálnom gymnáziu v Prešove. Prešovské štúdium ukončil v roku 1895 s vyznamenaním a prihlásil sa na štúdium práva do Budapešti, ktoré po štyroch rokoch s výborným výsledkom a s titulom doktora práv ukončil.

Advokátsku kariéru začal Rumann ako koncipient v Budapešti a v roku 1901 nastúpil do advokátskej kancelárie Jána Ružiaka v Liptovskom Sv. Mikuláši, ktorá bola v tom čase centrom slovenského národnopolitického života. Vďaka Ružiakovi sa Jánovi Rumannovi podarilo nadviazať široké kontakty s viacerými osobnosťami slovenského i českého politického života. Ako právnik si Rumann získal uznanie nielen od svojich klientov, ale tiež od svojich protivníkov. Bol známy svojou rozvahou a výrečnosťou. Od júla 1908 už pracoval vo vlastnej kancelárii v Liptovskom Sv. Mikuláši. Počas advokátskej praxe zastupoval mnohých obvinených a stal sa aj známym obhajcom tých, ktorí boli obžalovaní zo slovenských národných aktivít.

Ján Rumann bol politicky činný už pred prvou svetovou vojnou. V roku 1910 bol zvolený do župného zastupiteľstva v obvode Liptovský Peter a ako aktívny slovenský politik (bol zvolený aj za predsedu liptovskej župnej organizácie Slovenskej národnej strany) presadzoval napr. výstavbu novej budovy mikulášskeho gymnázia a navrhoval, aby na ňom bola zavedená slovenčina ako vyučovací predmet. Na zjazde slovenskej mládeže v Liptovskom Sv. Mikuláši 1. augusta 1914 mal hlavný prejav za účasti svojich mladších kolegov, tiež významných osobností, akými boli napr. A. Štefánek, I. Markovič, V. Šrobár, I. Dérer. Nesúhlasil so slabou aktivitou slovenských politických reprezentantov na začiatku 20. storočia. Uhorské vládne orgány ho evidovali ako, pre štátne záujmy, nebezpečnú osobu, zohrávajúcu významnú úlohu v slovenskom národnom hnutí.

1 Príspevok vznikol v rámci projektu APVV-19-0058 *Multietnicita a multikonfesionalita a ich vplyv na spoločenský, politický a kultúrny vývoj okrajových oblastí v prvej polovici 20. storočia (na príklade východného Slovenska a Podkarpatskej Rusi)*.

Krátko po vyhlásení prvej ČSR sa Ján Rumann aktívne zapojil do organizovania a zabezpečovania krokov k preberaniu štátnej moci z rúk rakúsko-uhorských štátnych úradníkov. Prvoradou potrebou v novovzniknutej ČSR bolo na slovenskej strane vytlačenie maďarských výkonných orgánov a dosadenie československej správy do všetkých administratívnych celkov. Otázkou ostával výber správnych osobností pre realizáciu týchto krokov. V. Šrobár, ako rešpektovaný zástupca Slovákov, pražskej vláde predostrel zoznam osôb vhodných viesť slovenské župy. V ňom nechýbalo ani meno Jána Rumanna. S ním bol stotožnený aj M. Hodža, ktorý ho navrhoval na post spišského župana. Rumann po počiatočnom váhaní nakoniec funkciu prijal a 17. decembra 1918 si prevzal županský dekrét do Levoče. V novom prostredí si získal sympatie verejnosti, dôkazom čoho bolo napr. pomenovanie novej levočskej nemocnice a jednej ulice v meste podľa neho. Jeho meno neskôr niesli a aj dodnes nesú ulice v Kežmarku, Košiciach, Liptovskom Mikuláši a Spišskej Novej Vsi.

Ján Rumann bol od začiatku presvedčený o mimoriadnych pozitívach štátnej zmeny pre slovenský národ a región, kde sa pracovne usídlil. Svojim podriadeným a ostatným predstaviteľom spoločenského, ekonomického či kultúrneho života na východnom Slovensku vysvetľoval potrebu naplňovať prvoradé úlohy, hlavne výstavbu dôležitých administratívnych orgánov podliehajúcich centrálnemu riadeniu, zachovanie rozvahy a občianskeho poriadku. Sám bol trochu zaskočený rozsiahlym multietnickým charakterom východného Slovenska a Vavrovi Šrobárovi sa v apríli 1919 pošťožoval, že hneď po prebratí úradu našiel medzi 200 000 obyvateľmi župy len siedmich inteligentných Slovákov, s ktorými mohol rátať pri obsadzovaní do významnejších funkcií. Slovenské národné vedomie obyvateľov bolo podľa jeho mienky na nízkej úrovni a nemecká inteligencia bola značne pomadžarčená. Len úzky okruh miestnych úradníkov bol vhodný a ochotný aj naďalej vykonávať prácu na svojej pozícii. Od úradníkov sa z dôvodu dôvery štátu vyžadovalo zloženie sľubu vernosti ČSR. Pre niektorých to bol problém, preto buď z vlastnej iniciatívy opustili svoje pôsobiská, alebo za asistencie vojenských orgánov. Tí, ktorí mali záujem aj naďalej pôsobiť na Spiši vo svojich úradoch, museli okrem spomínaného sľubu zvládnuť úradovanie v slovenskom jazyku. Do leta 1919 župan Rumann komunikoval s väčšinou slúžnych a notárov v maďarčine, a preto medzi jeho hlavné priority patrilo aj presadenie slovenčiny ako úradnej reči.

V multietnickom spišskom prostredí župan Rumann citlivo pristupoval k národnostnej otázke. Bol si vedomý vplyvu početnej nemeckej menšiny. Aj keď pomerne často zdôrazňoval, že hlavne nemecká mestská inteligencia bola značne pomadžarčená a bola jednou z hlavných iniciátorov pomadžarčovania na Spiši, a teda aj nevhodná pre zapojenie sa do výstavby administratívneho systému československého štátu, tak našiel medzi spišskými Nemcami aj niekoľko jednotlivcov, ktorým vložil do rúk dôveru a stali sa jeho spolupracovníkmi v úradníckych záležitostiach. Ako spišský župan bol Ján Rumann plne rešpektovaný i uznávaný aj vyššími inštaniami. Jeho slovo malo váhu aj medzi najvyššími predstaviteľmi československého štátu. Často bol pozývaný na konzultácie do Prahy či Bratislavy. Na mnohých verejných zhromaždeniach, resp. poradách, spoločenských podujatiach kultúrneho, humanitného či národného charakteru, vystupoval so všetkou zodpovednosťou, ohuroval prítomných nie len svojím rečníckym talentom, ale i odbornosťou a zastávaním štátnych záujmov.

Do zavedenia administratívnej župnej reformy Ján Rumann zastával funkciu župana Spišskej, Šarišskej, Abovsko-turnianskej a Zemplínskej župy. Od 1. januára 1923 vykonával post župana rozlohou najväčšej XX. Košickej župy. Rumann výraznou mierou prispel k stabilizácii a konsolidácii pomerov na východe krajiny. Ako úradník v štátnej službe si zaumienil pokúsiť sa zabezpečiť hospodársku stabilitu a rozvoj, raziť cestu porozumenia a pomáhať sociálne slabým obyvateľom. Naplneniu týchto cieľov venoval maximum svojich možností, bol vnímaný ako neúnavný pracovník, ktorý bol v neustálom pracovnom nasadení. Župan Ján Rumann zomrel 2. augusta 1925 v Košiciach, takpovediac za svojím pracovným stolom.

Asi najväčšou Rumanovou zásluhou bolo to, že jeho pričinením sa východné oblasti ČSR značne národne, politicky a kultúrne prebudili, samozrejme, v prospech slovenskej idey a idey nového československého štátu. Rumann musel čeliť mnohým iredentistickým tendenciám a protištátnym vystúpeniam, čo bolo v takom pestrom národnostnom a náboženskom prostredí možno prirodzené. Podarilo sa mu týmto tendenciám vzdorovať a upevniť československú štátnosť.

Použitá literatúra:

CHALUPECKÝ, IVAN. *Dejiny Levoče 2*. Košice : Východoslovenské vydavateľstvo, 1975. 515 s.

KLEIN-TEŠNOSKALSKÝ, Belo. Za Jánom Rumannom. In *Slovenské pohľady*, roč. 41, 1925, s. 611 – 620.

KOVAL, Peter. Ján Rumann – politik a kultúrny dejateľ. In *Prešovské kolegiálne gymnázium v historickom kontexte rokov 1804 – 1918. II.* [elektronický zdroj] : (história, osobnosti, konfesijný, spoločenský a kultúrny aspekt) : zborník elektronických verzií príspevkov na DVD. Prešov : Vydavateľstvo Michala Vaška, 2011, s. 181 – 192.

SULAČEK, Jozef. *Ján Rumann – ľudomil v politike*. Liptovský Mikuláš : Tranoscius, 2005. 61 s.

Slovenský východ 1925

Úradné noviny župy Košickej 1925